

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үйдөлөттүгө

1961 ч. СЕНТЯБРЬ 19 ВТОРНИК

№ 222 (5012).

Өртөө 2 көп.

ТЕМПИНИ УЛАМ КҮШТЕЛДИРЕР

КҮРҮНЕ ШЫҢЖАМЫРЫНДА

Область	154.086	167.994
Ооң иштинде:		
Болжоттар	74.908	105.286
Совхозтар	79.178	62.708

Тараа белеткелдеринин хун демдегелди

Сентябрь 17-ге чедир область 3 миллион 667 муң 808 пуд тарааны күрүнеге саткан

Областың көдө ажал-агылының ажал-ишчилери ховуларда чагай дүжүттү өйшанде ажал алып, күрүнеге тараа сазар талазы-биле алган хүлээлгелерин хуусаа бетинде күөсөдир дөш ажап алышкын ажалында жүкөннишкенин ажаллап турар.

Областың колхозтары болгаш совхозтары сентябрь 17-нин хүнүндө 167 муң 994 пуд тарааны тараа хүлээп алып черлерге кирген.

Бүрүнеге тараа сазар талазы-биле социалистик чарыштын бирги черинде Танды районун тараажылары чоруп турар. Районун колхозтары болгаш совхозтары 31 муң 83 тонна тарааны Төрөэн чуртка берип, социалистик хүлээлгени 66,8 хуу күөсөткен. Ол районда совхозтардан «Тилелге», «Кызыл партизан», «Межегей» совхозтар күрүне шыҗамырында тараа киирер талазы-биле өскө ажал-агыллардан өздөн мурнап турар.

Оң түнелелинде «Тилелге» совхоз сентябрь 17-ге чедир күрүнеге тараа сазар хүлээлгени 90,8 хуу, «Кызыл партизан» — 88,4 хуу, «Межегей» — 84,2 хуу күөсетилген.

Тараа сазар талазы-биле күрүне мурнуна хүлээлгелерин сентябрь 17-ге чедир Барың-Хемчик район 56,8 хуу, Каа-Хем — 53,3 хуу, Бай-Тайга — 53 хуу, Бий-Хем — 52,3 хуу күөсөткен.

Ындыг болза-даа күрүнеге тараа дүжүт ажал областа нилтиг-биле өкүм темпиниң

Багай белеткелдин уржуу

Улут-Хем районунуң Жданов аты колхозунуң комбайнлары дүжүт ажап алышкынында анаа турушкун чокка ажаллап турары өөрүчүг.

Ындыг болза-даа тарааны аңгылап ажаар үш жаткалар шуут ажаллап турары хомданчиг. Дүжүт ажап алышкынында бо чугула техниканы анаа турар учуру чүдөлү? Болжотун удуруткучулары (даргазы өш Кошкар-оол) чүдөлү комбайнар септелгенине күтөргөй салган, өскө чөпөк техниканы уттушканында болган. Каян дүжүт ажап алышкыны чоруда берген үдө колхозтун удуруткучулары болгаш ажалды харыялаар кижилер дөргө, «ок, боодарымыс уттула берген-дир» деп белинээр учурга таварышканыр. Ол ышка тараа арыглар «ОБ-10», «ОС-3» деп үш машиналарын болгаш тараа чүдүрер ийн машинаның хөдөлгөсү моторларын септөөсүнүн чыдаганында олар ажаллап кирбей турар.

Ам колхозтун чөп шаңында чүчүс тонна кызыл-тас, чянге-тараа арыглаткымай, изип, үрелип чыдар. Тараа чүге үрелип чыдары деп, шаң өргөлөгизи өш Дажмыктын айтырарга, ол мынча деп харыялаар:

— Тарааларың изип, үрелип турарың дугайында буруу менде чок. Арыглар, кургадыр машиналарын белеткөөн колхозтун удуруткучулары буруулап болур — дөш, дүшкө кыпайн турар.

Ийн муң ажал га тарааның 90 хууун аңгылап ажап алып суртталгы. Каян тарааны кезип кирипкен үдө демги уттулаурган жаткалар сагышка кирип, караңка көстүп келген. Арыглар кыпайн келгери, колхоз даргазы өш Кошкар-оол тараа кезер жаткалар суртталгы, «Х Улут хурал» колхозка четкен. Мында чок болууга, «Улут-Хал» совхозка суртталгыны чорда, тракторист Хураган-оол бөдөнүтү керипкиңиң чанында септетимөөн бир дүжүткө тып алган. Бо дөргө ажал чеге чыккан техниканы ажал өөрүп, бар чүвени чок деп демдеп турганы ол-дур. Колхозтун мелиени өш Ошунтайын ажал санын техниканың белин өчөлөп билбес апарганы чөгөнгөй-дир.

О. НЕНДЕН.

ХАЙНЫШКЫНЫҢ АЖЫЛ-ИШ

Ак-Шат, Сыын-Чүрөө, Дүвүр, Чяңге-Шат ховуларында белик дүжүттү тарааның «Октябрь 30 чыды» көдө ажал-агыл арделинин механизаторлары болгаш тараажылары өстүргөн. Тараалың шөдөрлөрүн шыккан хоор-сарыг тараалар салгын-сырынның айы-биле чагыгышыаан, күстүң шяңчиң-биле өңү өскөрдү бөлүшкөн.

Чөң-Хемчик районун көдө ажал-агылының ажал-ишчилеринин партианың ХХП съездинин чедикниңин ужуражыр дөш чарыш-биле калбаркан демдегинде куш-ажылы үдүн кириштеринде хайныккан үрел-сорту-биле баян-талаачылар улут күженишкени-биле дүжүт ажап алышкынында ажаллап турарлар. Ам үдө дүжүт ажап алышкынының фронтуну Дүвүр, Чяңге-Шат ховуларында калбарып турар. Хун бадар чүктүвө дөмөнгөчө шөдөрдө тракторларын, комбайнларын, жаткаларын, автомашиналарын талаачыгы үнери-биле ажал-ишчилерин ыршоору каттышкан ажалын улут көжүмү болу берген.

Дүжүт ажап алышкынында 12 комбайнар, 5 жаткалар, 9 подборщиктер, язы-бүрү 12 тракторлар, 1-й автомашиналар ажалымын темпини хун бүрдө дүргөсөдир турар. Колхозтун шөдөрлөрүндө 3485 гектар тараа культуларының гектар бүрүздөн-не 12 центерден күдү өскө дүжүттү алып болгаш Төрөэн чуртуун шыҗамырында 2 муң тонна тарааны киирер дөш колхозчуларың демосени улам-на калбарышканы. Сентябрь 14-ге чедир 700 ажал гектар кызыл тас болгаш чяңге-тараа тавычалай кестирген. Оң 400 гектар кызыл-тас бастырылган. Оң га бүрүздөн-не 18 центер дүжүт алдынган. Чяңге-Шатта 700 гектар чяңге-тараа дөңгөттөн чяңгыс айлаандыр учун чыдышкан. Оңу «СК-3» комбайнар-биле шуут ажап ажаллап болгаш гектар бүрүздөн-не 12 центер дүжүт алдынган турар.

Колхозчу комбайнерлер болгаш трактористер дүжүт ажап алышкынында эгелеп кирер мурнуна дүкүсү сезон үзүндө канчаар ажаллаарын дүжүтүшкөн, бот-боттары социалистик чарышка кыйгырышканы. Чарышка кымын кым ажал өскө дөш кыйгырышканы болганда комбайнер бүрүздүн бөдөнүнө хүлээлгени чяңгыс ай өскө, сезонда 450—550 гектар тарааны ажап алырар олар шиттирлөөсүнөр.

Дүжүт ажап алышкынының мастерлериниң саны хун бүрдө көвүдөп турар. Дүвүрениң хову тараалында көргүзүп болгаш хүндүлөп сымбарларында хей-хей мурнакчыларын ажалы чыраттынган. Комбайнерлерин чарыкында Ооржак Өм-Белектин башкарганы «С-6» комбайн агрегаты (тракторизи Монгуш Анаат-оол, штурвалының Монгуш Партизан) мурнуку огурунда чоруп турар. Сентябрь 10-га чедир 350 гектар тарааны, оон иштинде 250 гектар кызыл-тас тавычалай кестирген. Ол агрегат хун бүрдө өскөргө өналгазын 110—150 хуу күөсөдир турар. Ол ышка Монгуш Өтөк-Караның, Олег Чаш-оолдун, Монгуш Бак-оолдун, Донгак Боланың, Монгуш Бөрүбөдөйениң, Монгуш Доржуун башкарганы «СК-3» комбайн агрегаты белик бодурукчулуг ажаллап, эгелгедө подборщиктер комбайнга 10 гектар тарааны бастыра өналгазын 12—14 гектар чедир күөсөдир турарлар. Жаткалы трактортун башкарыкчымы Куулар Леспал-оол хун хүдө 50 га тарааны тавычалай кестирген. Комбайнларын бункерлеринден шаңараже, шаңардын Чадынада тараа хүлээп алып черге тараа өөрүчүгө автомашиналар чөлаачыларындан өштер Куулар Байыр, Монгуш Кара-оол, Монгуш Дажмык олар өденкелгил ажаллап, өрткөн каш хүнүндө 98—140 тонна чедир тарааны өөрүткенер.

Болжотун Дүвүрде кол шаңында ажал дүн-хун чокка хайныккыны чоруп турар. Мында тараа арыглар, кургадыр, чүдүрер машиналарын механастаан. Оларын долу бодурукчулуг ажаллаарын механик Монгуш Байгал-оол эки хандырып турар.

М. СЕВЕН.

СЭКП-ниң ХХП съездинде белек кылдыр тараа ажап алышкынының бо сезонда 500 гектар тарааны ажап деп, Барың-Хемчик районун «Барың» совхозунуң комбайнери Сарыгул Рабочуттун алган белеткөн социалистик хүлээлгени ыдыг. Совхозтун мурнакчы комбайнери бодунуң өзүнеге өзүлүгүз өз болур дөш шудуру ажаллап турар. Сентябрь айының 10-га чедир оң үдүңгө 230 гектар тавычалай кестирген тараа, 120 гектар болдурун бастыра тараа онаажыл турар.

ЧУРУКТА: комбайнер С. Рабочуттун «СК-3» комбайн-биле тараа бөдүрүп, бастырып турары.

Фотозу В. Лутковтуу.

Чон—төөгүнүн тургузукчузу.

Чон—төөгүнүн тургузукчузу, коммунисттик тургузуру—чонунуң холунуң, ооң энергиялык ооң узаманың херээ—деп, марксисти-ленини өөрдөгизи партия барымдоолап турар. Коммунисттик тилелгези кижилерден хамааржыр, ыкчанаш коммунисттик кижилерге тургузар. Совет кижилерге тургузу бодунуң күш-ажылы-биле коммунисттик тилелгезин чокшудалдып турар. Коммунисттик тургузушкунуң чедикшиктери бугу кижилерге элбешилдик болгаш аас-кежиктиг амдыралды бээр. Совет Төрөэн чурттуң күчүзүн, хүндүзүн болгаш от-алдарын улам өрү көдүрер.

(СЭКП-ниң Программаның төлөсөлөндөн).

Партия дугайында бодал-биле, партия-биле кады

ПЕРМЬ. (СЭТА). Барың Уралдың мурнакчы хей-хей кижилери партияның ам болур ХХП съездинин ооң алдарлыг хүрээлгенине кирери-биле демдегелеп турар. Чокта чаа СЭКП-ниң Ленинск райкомунуң секретары Г. Д. Луткович № 14 тудуг трезиниң № 1 тудуг-монтаж эргелдигин дээр өйаачыларының бирээзи А. И. Белослудников, Пермьниң электротехниктиг заводунуң бодурукчу-диспетчер килдизиңиң начальниги К. К. Миллашевич партия билеттерин, № 1 тудуг-монтаж эргелдигин күш-ажыл талазы-биле инженер А. Н. Пестовага, Пермьниң даакты фабриказының механиги В. А. Яблоковка кандидат картокаларын тудускан.

Партияның кежээки хуулуңуң алып дугайында бодунуң билдирешкениңге К. К. Миллашевичниң бижээни болза: «Коммунисттик бедик адимеа теплетиг болурумну хүлээнип тур мен». Ону бодурукчу болгаш өөрдөгө ажал-херектери-биле ол бодыктап турар. Ол анаа ажылыңдан, бригадирден, мастерден чөпчөк начальнигинге четкен, а ам бодурукчу-диспетчер килдизиңиң начальниги — ооң эртен оруу ыдыгы. Ол үнүң дүргөсүндө Миллашевич оң чөлдөңгү шкколазын чедикшикниң дооскан. Ам Пермьниң политтехниктиг институтунуң кежээки салбырының үшкү курузунда өөрөңүп турар. Миллашевичниң инженер болур күзелиңиң боттанган турары чызын чок.

Чыл эгесинден бээр Ленинск районунуң партия организацясы 220 кижиге көвүдөн.

ССРЭ-ниң, УССР-ниң, БССР-ниң төлөөлери Нью-Йоркта чедө берген

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри А. А. Громькога баштаган, Совет Эвилелиниң Президиумунуң даргазы Д. С. Коротченко, Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүделениниң даргазы В. В. Шербицкий болгаш албанын өскө-даа кижилери уткуп алган.

рус ССР-ниң төлөөлери база Нью-Йоркта чедө берген. А. А. Громько аэродромга пардала төлөөлөкчүлөргө доңуу меддегел кылган болгаш оларын салган хей санын айтырларында харыялган.

КУБА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПРЕЗИДЕНТИ ОСВАЛЬДО ДОРДИКОС ЧЕДӨ БЕРГЕН

КИЕВ. (СЭТА). Куба Республиканың Президиумунуң даргазы Д. С. Коротченко, Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүделениниң даргазы В. В. Шербицкий болгаш албанын өскө-даа кижилери уткуп алган.

КУБА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ДАШТЫКЫ ХЕРЕКТЕР МИНИСТРИ РАУЛЬ РОА ГАРСИАНЫҢ МОСКВАДАН ҮНҮПКЕНИ

Куба Республиканың даштыкы херектер министри Рауль Роа Гарсиа КИО-нун Кол Ассамблеяның XVI сессиязыга киржири-биле Москвадан Нью-Йоркка чоруккан. (СЭТА).

У. Фостерниң мага-бодунуң хүлүн урган хааржакты АКШ-та чедир бергени

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тын Коммунисттик партиязының үдүлүтүлүт даргазы, мөчөн Уильям Фостерниң мага-бодунуң хүлүн урган хааржакты сентябрь 16-да самолет-биле Москвадан Нью-Йоркка чедир берген. «Айдуайда» деп, делегей аэродромунга Фостерниң мага-бодунуң хүлүн урган хааржакты хүлээп алыр-биле АКШ-тын Коммунисттик партиязының чингине секретары Гес Холд, национал секретары Бенджамин Дэвис, АКШ-тын компартиязының өскө-даа удуруткучулары, а ол ышка мөчөн Уильям Фостерниң уруу Сильвия Колко чедип келгендер.

КУБА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ДАШТЫКЫ ХЕРЕКТЕР МИНИСТРИ РАУЛЬ РОА ГАРСИАНЫҢ МОСКВАДАН ҮНҮПКЕНИ

Куба Республиканың даштыкы херектер министри Рауль Роа Гарсиа КИО-нун Кол Ассамблеяның XVI сессиязыга киржири-биле Москвадан Нью-Йоркка чоруккан. (СЭТА).

Тудугнуң күчүлүг индустриалдыг баазасы

МОСКВА. (СЭТА). Чеден беш муң тонна чиг-эт, материалдар, конструкторлар Москваның тудуларында хун бүрүздө үнүп турар. Ол хере эй индустриалдыг баазаның күчүлүгү бугуруге баазасы херек. Москва-чүкүмүнү туду материалдарының үдүлүгүнүн көл өргөлдөгизиниң начальниги А. А. Этемжигин наймысаладык тудуг үдүлүгүнүң көжүдөсүндө кол-кол уламдыкыларын характеристивашан, мынча деп чүдөлгөн:

— Партияның ХХ болгаш ХХП съездилеринин бистин мурнууска салган эң чугула сорулгаларының бирээзи — тудуг үдүлүгүнүн техниктиг деңгелин өй-не бөдик чадаже көдүрер, тудуг болза заводка белеткөн кылган кесектерден болгаш бөдөрлөрдөн бажынаарын өтпей салып кыларының үзүктөл чок, механи-

Дээди өөредилге черинин ажалдакчыларын шаңнаан

Тускай эртемниң белектеринге болгаш эртемни көжүдөргө улут ачы-зайымы дөш, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиуму 1961 чылдың сентябрь 15-те Чарымы-биле Тыва автономнуг област дараазыда кижилери шаңнаан: «ХУНДУЛЕЛДИҢ ДЕМДЭЭ» ОРДЕН-БИЛЕ Борис Павлович Бажутин — Кызылдың күрүнеин башкы институтунуң кафедр эргөлөгизи. «КУШ-АЖЫЛЧЫ ШЫЛГАР ДЭЭШ» ДЕП МЕДАЛЬ-БИЛЕ Тимофей Николаевич Метляев — Кызылдың күрүнеин башкы институтунуң кафедр эргөлөгизи. (СЭТА).

Культура министерствонун колхозчуларның мурнунга отчөдун берген

ШИХАЗАНЫ (Чуваш АССР). (СЭТА). Канашск районунуң Киров аты колхозунуң кежигүнеринин албан черлеринин Чувашида өрлөп турар хөрүдөсүнүн дугайы, культура одагарының дугайында республикада культураның болгаш уран чүдүлүгү хөгжүдөсүнүн дугайында доңуу илетелди кылган. Октябрь революциязының мурнунда республикага он муң номнарык чүдө беш библиотека турган. Бөгүн Чувашия — калбак бижик-биликти республика болуп турар. Бир муң ийн чүс массалык библиотекалар бар, оларның ном фондузу беш миллион томнар болуп турар. Номчулуктары бугу чурттакчылыг черлерде бар. Ажылы чоннага бараан болган сес чүс ажал клубтар, культура бажынаары, алты чүс чыгым кино театрлар болгаш кино тургузулгалары бар. Чуваш дымда массалык пардала, ном үдүрер чер, уран чүдү Улут Октябрьниң уламчылыгы болган. Республикка дөрт театрлар, филармония, уран чуртуга галерея, национал опера бар, чуваш балет төрүттүнүп турар, чогаалчыларын, композиторларын, чуртукчуларын, журналистерин, архитекторларын чогаалчык эвилелери ажаллап

Куба Республиканың президентизи О. Дордикос-биле Н. С. Хрущевтуң беседазы

Чокта чаа ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделениниң Даргазы Н. С. Хрущев албанын аян-чоруту кылды. Совет Эвилелинде чоруп турар Куба Республиканың президентизи доктор Освальдо Дордикос Торрадоу Кремльге хүлээп алган.

Беседага куба таладан Кубаның каттышкан революстуг организацияларын удуруткучуларының бирөөзи Блас Рока, Куба Республиканың Совет Эвилелинде алчини Фаура Чомон болгаш Кубаның национал бажымын чөвүлөгизи Барроно Меса кирешкенер.

Беседага совет таладан ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделениниң Даргазынын бирги оралакчысы А. Н. Косыгин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделениниң Даргазынын оралакчысы, ССРЭ-ниң Курланымын даргазы В. Н. Новиков, даштыкы салды министр И. С. Поголичев, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министринин бирги оралакчысы В. В. Кузнецов, ССРЭ-ниң Куба Республикада алчини С. М. Кудряков, ССРЭ-ниң ДМ-ниң коллегиязының кежигүчү А. Ф. Дорбинин кирешкенер.

Беседазың үзүндө делегей байдалының көл айтырларының талазы-биле болгаш ССРЭ-биле Кубаның аразында байрамдык харызааларын улам ылай көжүдөргөңүң база бижиктарының айтырларының талазы-биле санал-онадарын солушкан. Беседа чыгыг болгаш чуректин ханы байдалыңа өрткөн. (СЭТА).

Мухаммед Наимниң Москвада келгени

Совет Эвилелиниң болгаш Афганистаның чачактарының аразында дугурап алганын ботулар, Афганистаның премьер-министринин оралакчы болгаш даштыкы херектер министри дөргө Сардар Мухаммед Наим сентябрь 16-да Москвага чедип келген.

Мухаммед Наим даштыкы херектер министрствонун аниги-политиктиг департаментинин ажалчыгы Нур Ахмед Этемеди болгаш дөргө Наим Мухаммедтин хууда секретары Шах Сулейман олар үлөп чорур. (СЭТА).

СЭКП-НИН XXII СЪЕЗДИЗИНГЕ ТӨЛӨПТИГ КҮШ-АЖЫЛЧЫ ТИИЛЕЛГЕ

Кызылдың № 2 чык сөөртүр АТН-ында областа сураткан мурнакчы чолаачылар дыка хей. Ыңчалза-даа оларнын иштинден анык коммунист Дмитрий Петрович Любкинин дээрлерини дээрден деп санап турары черле чеп. Чокта чаа ол коллективтин удуруткучулары болгаш оң эшери чолаачылар Дмитрий Любкинге күш-ажылчы чайынмачик тикелгени чедип алганы дээр өөрүшүнүн, улуг чоргаралдын изиг байырын чедиргенер. Облостын чус-чус чолаачыларынын иштинде ол хамити мурнап чеди чылдың аналгаларынын будунага онаашкан үлүүн 2 чыл 8 айларда күөсөдипкен.

ГАЗ-51 ДЕП МАРНАЛЫГ АВТОМАШИНАГА АЖЫЛДАП ТУРГАШ Д. ЛЮБКИН 2 ЧЫЛ 8 АЙ ДУРГУЗУНДА 4 МУҢ АЖЫГ ТОННА ЯНЗЫ-БУРУ ЧҮӨНТЕРНИ СӨӨРТКӨН БОЛГАШ 284 МУҢ ТОННА-КИЛОМЕТРНИ АЖЫЛДАП КЫЛГАН. 3 МУҢ ЛИТР БЕНЗИННИ НАМНАП АЛГАН БЕНЗИНИ-БИЛЕ ОЛ 12 МУҢ КИЛОМЕТР ОРНУТУ ЭРТКЕН.

Дмитрий Любкин бодунун автомашинанын киминг, амылгынын эилевишкан, оң техниктиг байдалдарын донтаамал эки тулар дээр шыгыны демисежил турар. Оң амылгынын будуручүлүүнү болгаш темпелеринин бединиң дугайында чыгыс-ла чингити көргүзгөргө мындыг: август айның планын ол 445 хуу күөсөткен.

Дмитрий Петрович чолаачылар амылдан эгелзден бээр шоолуг үр болбаан, чүгө алды чыл эртен. Он амык чылдар дургузунда чолаачылар келгеш бизин автомашинанын үрели бээр бүгү чыл-дагаанарын эки билип албаан чолаачылар тургулаар болгай. Олар

автомашинаны хөдөдиргеге мотор амылдай бээр болза хал чоруплаттар, а үрели бээр болза ону эдил апырыкча кичээргей-даа салбайн, гарамжа экиеп септелгеге тургузуп каарын-на бодаар чик хөөнүг кижилер-дир. Дмитрий Любкин ындаг эвес. Ол кашла чылдар дургузунда автомашинанын моторун бодунун беш саалаары ышакш билер кылдыр өөренип алган.

Коммунист күш-ажылдың бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээр патриотч демисел чуртка малбарыл эгелзери биле-ле, ону Д. Любкин деп-дразан дөткөн. Эрткен чылын ол бодунун кызымаккай күш-ажылы-биле, културлуг, төлөптиг аамы-чацын чер болганга көргүзүп, хей-ниити амылдарга идепкейлиг киржип тургаш, коммунист күш-ажылдың шалыпчызынын бедик адын чедип алган. Ол-ла үедө, наман мурнакчы чолаачыны Коммунист партияның хүрээленгени кирип ап турда, Дмитрий Петрович Любкин чеди чылдың аналгаларын 3 чыл дургузунда күөсөдир деп бедиктен хүлээлгени алган. Анык коммунист алган хүлээлгени алдарлы-биле күөсөткен.

Амгы үедө ол партияның XXII съездинге утуштур хуузуна чаа хүлээлгенин алгаш онза күменишкенин амылдап турар. Бистиң чуртувуска коммунизмни малбаа-биле тургузарынын өндүр улуг сорулгаларын амылдалга боттандырар дээр совет чонунун чорудуп турары улуг демиселге моон сонгар улам-на улуг тиелелгенин чедип алырын чеди чылдың шалыпчызы, чолаачы Дмитрий Петрович Любкинге чуреттиң ханызындан күзээр өөрүчүг.

А. ЛЕПЕШИН.

ДААРАНЫЧЫЛАРДА

СЭКП-ниң төвүдүгү XXII съездинге төлөптиг ужуражыр дээр Кызылдың будурулгелериниң аразында калбарган социалист чарыштың инициатору — дааранлыга комбинатынын коллектив бо хүнгерде күжүкчүлүгү амылдалга турар.

Партияның чаа Программаның төлөвилеминде айтылган өндүрүлгү перспективаларга соруук кирген дааранкычылар болгаш коллективтиң инженер-техниктиг амылдары күш-ажылды будуручүлүгү бөдөр дээр, продукциянын шынарын экижер болгаш бот-үчүлүк чыгарып дээр будуручү демисежил турарлар.

Төрөң партияның съездинге эң эки белек болза чеди чылдың үшкү чылдың будуручүлүгү планын хууса бетинде күөсөдир ол дээрден билгеш, дааранкычылар чыл декабрь 15-ге, ол айларын планын — октябрь 17-де күөсөдир деп хүлээлгелерин чедиптишкен күөсөдир турарлар.

Олар ай санмында будуручүлүгү өздүкчүлүгү темпелерин улам дүрөгөттишкан, амылдаткычлар иштик курлавырларын кызымаккай шыгөдип ап туралар. Ол дугайын моон айында чуралалар кызымаккай тода көргүзүп турар: дааранкычылар 1 кварталдың будуручүлүгү планын 101,2 хуу күөсөткен болза, оң дараанда беш айларын — 02,8 хуу, чартык чылдың — 104,8 хуу, сег айларын — 106 хуу күөсөткен.

Чокта чаа коллективтиң ишти хуралында 8 айларын түнөлдөрдүн хандыр анализин чуралалар көргөш, моон сонгар продукциянын будуручүлүгүндө чыл болгаш шынар талазы-биле улам экижердиниң тодарай хөдөдиргенин комбинаттың дааранкычылар болгаш инженер-техниктиг амылдары амылдалга турарлар.

Заман калынып, СЭКП кежигүрүгү кандидат Н. Макарова бодунун будуручүлүгүндө дааранкычыларын күрүчүлдө съездинге амылдалга болурун чарыкша алды күлээлгелерин 130 хуу күөсөдир хүлээлгени. Дааранкычылар Раиса Камбу-оол, Ондар Семжиге алар хүн бүрүнүң ажыг көрүлүш 140 хуу күөсөткен, чүгө эки шынар-ле продукциянын будуручүлүгү, күш-ажылга бээр коммунист хөдөдиргелерин көргүзүп келгенер. Дуржулгада хонч дааранкычылар Лидия Манастыраш, Анна Солдатука олар бага будуручүлүгү планын дөткөмал ажыр күөсөттишкан, эш-өөрлеринге төлөптиг үлгөргө-чжээң көргүзүп турарлар.

Хорай Советиниң депутаты, контроль ястери Нина Балыг план күөсөдир продукциянын бедик шынары-биле холбоштырышкан, она кызымаккай амылдалга турар.

Дааранлыга комбинатынын коллектив чедип алган чедиптишкенин улам бижиктиришкан, партияның чаа Программаның төлөвилеминде айтылган улуг сорулгаларын амылдалга боттандырарга боттарынын улуг кыштарлар дээр социалист чарышты күштелгелер турар.

Д. РЫЛОВ.

БЕЛЕКТЕР

Ленинград СЭКП-ниң XXII съездинге алдар кылдыр чарыштышкан, ленинградчылар съездинге ажыттырар хуунуңе чедир 9 муң киловатт күчүлүгү турбаны кылдыр белектерин хүлээлгени. Ол чыгыш Металл заводунун бирги бус-турбина петиин коллективти күөсөдир турар. Коммунист күш-ажылдың коллектив деп хундулуг ат дээр демисежил турар нарын дерилгелер будуручүлүгүндө устулганда турбаның бедик башыкчыныг

агарын дашкаар үлдүр хөоразын хонголар амылдалга заводтун эң дуржулгалыг амылдарынын бирээң, долганар чондур станокту банкарчыкчы, ол будуручүлүгү 20 муң чылдар дургузунда амылдалга келген А. А. Волкова даядыр турар.

Чуртка: А. А. Волков (оң талазында) болгаш оң дуулаакчы В. П. Марченко нарын даалганы күөсөдир турар.

Фото М. Блюминичи. СЭТА-ның фотохроникасы.

Демниг болганда

Интернационал кудумчузунун ужунда кылдыр турар орукта «350» деп экскаватор болгаш ону дескиндир көрүп, кылашпал, чамдыкта иштиче-даа кире бээр кижини эртенен-не даа бажында өрткөн-дүшкөн улус бо-ла көөр. Ол орукта «Тыва туду» трестиниң № 7 булак тудуунда амылдалга турар экскаватор-жузу Иван Данилович Сулимов-тыр. Ол бодунун машиназын амылдалга агарынын бединде, амыл үезинде минута-даа иштиде анаа турар үрели бербеэни дээр баш буртулар бүтү-ле байдалын хынап көрүп турары ол.

Сулимов 20 чыл хире экскаваторлар амылдалга келген. Бо үениң иштинде ол каныг ишти будурушпоз дээр. Бодунун амылдалга турар элге камнындан оң экскаватору дөвүрак чүдүрүп турар машиналарын быче-даа саадып көрбөз, таакпын тиреэни бөзүн чөткөдө чүдүрүшкен турар. Чыгыс-даа чолаачыны комундтаан. Он амылдың көргүзү бедик болганы таварылга эвес, а

хүнде 120 кубометри казып будуручүлүгү тургаш, 160—180 кубометр чедир күөсөдир турар.

Хамык-ла жүрү самовал чолаачыларында хамааржыр. Ыңчалза-даа олар база-ла Иван Даниловичини комундтаптар. Чижээ, № 2 чык АТН-нын чолаачыны Петр Попов хүн бүрүнүн үлүүн 150—170 хуу чедир күөсөдир турар. Олар ийбелдир бир будуручүлүгү чөткөдө амылдалга турар-даа бөзө бот-боттарынын амылдалга шадан бээр билер, чыгыс сигнал-биле амылдалга. Ол-ла АТН-нын чолаачылары эштер Горбунов, Жуков болгаш өскөдөр-даа база-ла Поповтан тудак чок эки амылдалга турарлар.

Иван Данилович болган чолаачылар коллективин Интернационал кудумчузунун ужунда экскаватор-биле казып турар дөвүракты СЭКП-ниң XXII съездининиң ажыттырар бединде канып, чүдүрүп дөвөр сорулга салган күженишкенин амылдалга турарлар.

Н. АФОНИН.

Ажаап алышында транспортка хамаарыштыр

ЧОЛААЧЫ! Тываның тараамылары Төрөң чуртун курлавырынга 6,4 миллион пудтан эвээш эвес тарааны урар дээр демиселди күштелдирген. Аңаа сзэң идепкейлиг киржилгеч кол черин ээлеп турар. СЭКП-ниң XXII съездинге күш-ажылчы белептиг ужуражыры-биле шалыпкын амылдалга!

Бүгү Совет улус СЭКП-ниң XXI съездинин төгүлүт шийтерилерин амылдалга боттандырар, эң төгүлүт улуг будуручүлүгүндө бирөөнү — СЭКП-ниң XXII съездинге күш-ажылчы белептиг ужуражыр дээр хайнымдыктыг амылдалга турарлар.

Чеди чылдың үшкү чылдың чаагай дүжүдүн ажаап алышында бөдөр автотранспорттун чөткөдө киржилгечи улуг. Бо чылдын областын колхоздарынын бирөөнү — СЭКП-ниң XXII съездинге күш-ажылчы белептиг ужуражыр дээр хайнымдыктыг амылдалга турар.

Дүжүт дээр калбарган демиселе Кызылдың № 1 чык АТН-ынын (начальниги эш Замдеев), даг экспедициянын Эргелетинин авто-ажыл-агыт чериниң (начальниги эш Новиков) болгаш бо чылдын ийги квалиталды АТН-лар аравына калбарган социалист чарыштын тилгичин — облостребовотун Кызыл туктут АТН-ынын (начальниги эш Байыр-оол) коллективтери эки амылдалга турар.

Тараа ажаалгазында амылдалга турар чолаачыларын хей нуруузу комбинаттардан шаңжарга, шаңжардан күрүнө шыгачыларына тараа дамыклар болгаш кээр амылдалга агының өскө-даа продукцияларын өмүртүр хүлээлгени ак-сөткөлдү күөсөдир турарлар. Кызылдың № 1 АТН-ынын Кара-Хем районда амылдалга турар чолаачылары Н. Бостенков, Н. Елисеев, облостребовотун АТН-ынын чолаачыны А. Покидов, даг экспедициянын Эргелетинин АТН-ынын чолаачылары Н. Пилипчук, И. Золотухин, Н. Горин, В. Пилипов олар болгаш өскөдөр-даа хүн бүрүнүн нормазын үргүлүчү 150—200 хуу күөсөдир турар. Ыңчалза даг экспедициянын Эргелетинин АТН-ынын «Тилгелге» совхозта амылдалга турар чолаачылары (колхозунын начальниги эш М. Залотский) күженишкенин амылдалга турар.

Ажаап алышында хаара тутулган чолаачыларын амылдалга черинде чамдык эки чүдүр-биле чергелештир чөткөдөр бар болуп турар. Ийди чөткөдөгө күш-ажылды сагылга-чүрүмүн болгаш хей-ниитиниң чергеринге чүрүм үрөөр таварылгалар, арагалар, авария кылдыр чөткөдөр хамааржыр.

Тыва автотрестини Хову-Аксы АТН-ынын (начальниги эш Антонов) «Элегес» совхозта амылдалга турган чолаачылары А. Олев, Г. Шенничинов, А. Горюхов, П. Жилинский, С. Филимонов, А. Терсик, П. Анянов олар сентябрь 14-де ол АТН-ның Кызылда чолаачылар доктар бажынынга (эргелекчи М. Семенов) көзөп, массалыг арагалар, Олев, Шенничинов, Горюхов олар база катар арага салдып ижер-биле Олевтиң машиназына өлүрүп алгаш, Улуг-Хемниң ол талазында хүлүн эртир ишкеш, Абаканче утгаш чорупканар. Олар Кызылдан 27 километр бар чораш, машинаны калдыр оруктан чыа долгал, күрүнөгө когаралды чедиргенер.

«Тилгелге» совхозтун чолаачыны Ооржак Отук-оол сентябрьның 11-нин хуунде совхозтун чык машиназын бодунун хуузуна эргелекчи мунуп чораш, орукка ужуражыр келген өскө машинанын кырыкче хөмө таварты бергенинтен ол ийн машиналар амылдалга үктен. Арагачы чолаачылар кеземче харысалганын хуурадыр.

Мындыг чөткөдөр ажаап алышынын кампанызында хаара тутулган чолаачылар ортузунга кижилдиге болгаш оларын харысалганын бедир амылдалга авто-ажыл-агыттар удуруткучуларынын, колхоздар начальнигеринин, АТН-ларда партия, комсомол, профсоюз организацияларынын талазындан кош-как удурутуп келгенин түнөлдө болган.

Чер-чөдө албан организация черлеринин, колхозтарнын, совхозтарнын удуруткучулары ажаап алышында машиналарын техниктиг байдалын хынадазын чөткөдө, машиналарын септелгенин «И-шакыда» кылас, харын-даа үрелик машиналыг чолаачыларга янзы-буру даалгалар берип, амылдалга турар таварылгалар бар. Чижээ, «Чыраа-Бажы» совхозтун чолаачыны А. Отман-оол сентябрь 14-те совхозка амылдалга өренишчилер болгаш башкылар чедир бар чыгыш, техника талазы-биле үрелик машинанын дүргенин сагышын барындаган алдар болган. Он түнөлдө чораша кижилдер 8 өренишчи, ийн башкы кемдешкени таварышкан. Харысалга чок чөткөдөр үрелүү-биле болган бо таварылганын будуручүлүгү болуп турган. Манаа хей-даа чүве иреттичме: чүгө машинанын техниктиг байдалын хынап турган. Сат Отман-оолду судка кирген.

Элек дүжүттү өстүрүп алганда тараа дээр, алган хүлээлгелерин күөсөдир дээр демисел—бо дөргө чүтү-даа мурнунда чидиргелер-биле демисел болуп. Ийди түрбүчү, тараа өөрткөн машиналар чоруп турар кол-кол оруктарда төгүлүчү тараа мырнай өмгөк. Ыңчалза даг Кызыл, Кара-Хем райондары Кызылдың тараа сайгарар базасынче, Кара-Хемниң Саргал ховуздан Сарыг-Сейтин тараа хүдөөн алып пунктузунче шөйлүп чоруккан оруктар, Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик райондарын демиселдеринде оруктарда төгүлгөн тараа хей.

Машиналар тараанын төктүр чөткөдөр болурун чедип алып

дээр демисежири чутула. Бөкө об-ластарында болгаш крайларын ком-сомол организациялары тараа өөрткөн оруктарга комсомолчу хынадазын тургузуп турар. Кара-Хемниң, Таңдынын алам Чөөн-Хемчиктин комсомолчу-амылдары бо чутула амылды ыңчаар органиастап база бөдүрүлүр.

Тараа өөртүр машиналарын чүдүрерин сактады бээр чоруттарын уламында чолаачылар-даа, өскө-даа кижилер автотранспорттун бодунун хуузуна хөдөдиргенин амылдалга бээр таварылгалар бар. Чижээ, «Сельхозтранстын» бухгалтерин С. Ермолаева ол АТН-ның «Кызыл партизан» совхозка тараа өөртүп турган машиназын боду хуузуна амылдалга, бодунун садып алган партофель, капустаны Кызылда чедирип алган. Ийди таварылгалар-ла хей.

Тараа өөртүлгөндө улуг кем-чөдөдүгү булман болгаш көжүлүгү машиналар хей-биле амылдалга турар. Чүткүт мынгы машиналарын денкилээр тускай улуг денкилээр-чамдык колхозтарда болгаш совхозтарда чок. Оң ужурунда «Тилгелге» совхоз, Кара-Хем районун «Коммунистиче орук» болгаш өскө-даа чамдык амылдалга тараанын ийди машиналарга чүдүргөн, денкилелейип, үдөкчи кижилер чокка чорупуп турган. Мындыг таварылгаларын чамдык ак-сөткөлдү эвес чолаачылар болгаш оорлар амылдалга бөдүр. Күрүнөгө тараа дуулаалыг кидин түтүктө турга мындыг чөткөдөрү тараа бөдүрбөз херек.

Ажаап алышында киржип турар автотранспорттун чөткөдөрү бөдүрбөз-биле машиналарын эдилетип болгаш шимчөөнүнүн чүрүм үрелүүчүлүгү-биле демиселди күштелдирер бүтү-ниитиниң хөтө.

Областын ховуларында амылдалга турар чолаачылар ортузунга политиктиг кижилдиге амылдалга өңкөдүп, амылдалга агынынын мурнунда турар чутула сорулгаларын чолаачы бүтүрүпө тайылбырал, он түнөлдө чедип алып херек. Авто-ажыл-агыт чергеринде машиналарын техниктиг хынадазын чорудуп хей-ниити комсомолдарын амылдалга өңкөдүп, машина бүтүрүп күрүнөниң контролон — спидометрлерин тургузары чутула. Спидометр машиналарын өскөдөр амылдалга бөдүрбөз.

Б. БАДЫЛАМА.

Тыва облусуномун ИХЗ-ниң күрүнөниң автономия кидининиң начальниги.

Малчынарже кичээңгей салыр

«Кызыл партизан» совхозтун хөй малы кызын-даа, чайын-даа колдууна Кара-Чыраа болгаш Халдык ыңчаар турар. Ийди элөң хей хөй-жулар бар.

Хөйжү бүрүзү-ле дуулаакчы хөй-жуларды. Оларын чамдыктарынын өт-бүдөзүнүн кежигүрүн-даа хей. Ийди түрбүчү хөйжулардан мал чөткөдөрүн белеткелгенин киршикен чыгыс-даа хөйжү чок. Кызыл белекчел өгөлөгөн. Областын мурнакчы хөйжү О. Кашык-Кара бөмн кажазын септөөн. Ол хамаан чок оң кажазынын көржөң хөртүр-маан хөтөөр.

Хөй амылдын улам ийди саймырдыр, хөйжуларын амылдалга дуулаар талазы-биле совхозтун дирек-

циясы, партбюро кичээңгейи сөөлгү үедө хөткөткөн.

Хөйжулар ортузунда политик-массалыг амылдалга багыт тургузтуган. Хөйжулар агитаторлар бижылдаттышкан. Солун номчулга-ды, бөсөдөр ховар чоруттурун турар. 10 амык хөйжү солун чагылганы чок. 7 радиоприемниктин үрелге ужу амылдалга, оон өскөн чыгыс. Малчынарже солун чедир тускай кичи чок. Ук солуннар совхозтун партбюро секретары эш Парфеновтин кабинетинде оваланы бер-гел чыдар.

Бо бүгү чөткөдөрүн дарый утуулар дээр совхозтун дирекциясы, партбюро хөтөт ап, малчынарже кичээңгей салыры чутула.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

СЭКП-НИН УСТАВЫ—ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫНЫН ХООЙЛУЗУ

Иль 30-де СЭКП-ниң Программанын төлөвилемин наараан, а бөк хонганда Совет Эвилелиниң Коммунист партиянын Уставынын төлөвилемин база наараан чарлаан. СЭКП ТБ-ның ийди Пленумун чүдүлдү деп көргөни Уставтын төлөвилемин партиянын бүтү кежигүрүн болгаш кандидаттарын танышкан, чуталажын көөрү-биле наараан.

СЭКП-ниң Программаны болгаш Уставы дөртө—Коммунист партиянын бодунун бүтү-ле амыл-чорудулазында удуруткучу бөдүрүкчү документтери болуп. Партия олар чокка совет удуруткучу мурнакчы болгаш органиастык отряды болуп шыгачы.

СЭКП-ниң Программаны биле Уставынын аразында чарыбас, органиастык чыгыс эл турар турар. Партия амылдалга болгаш партиянын тургузууну кол хөйжүлүгү Устав шүүт-ла Программанын тыткын улуу эвен турар. Устав бөк оларын дуулаан-биле Программанын салдыган сорулгаларын, айтылган чөткөдөр чедиптишкенин бүтүрүлгө-лаашканын шийтерип бээр партиянын органиастык тургузууну хөйжүлүгү оң практиктик амыл-чорудулазынын аргаларын тодарай турар. Ол ийн документтер марксизм-ленинизмни бижып үдөлөшкөн, оң сымаш чок принциптерге үдөлөшкөн.

Программанын төлөвилеминде чуталажын шыккан, коммунизм тургузушкуну калбартышкын үезинге партиянын бодунун хөдөдиргени, оң политиктиг, идеологтук бол-

гаш органиастык амылдалга эң-не бедик, чаа үе-чаа дүшкөн турар. Бистиң партиямыс партияны тургузууну база партия амылдалга методтарынын менгеси-биле бедиргенин каныг-бир хөйжүлүгү дөткөдөр калыс. Он партияны ийди амылдалга болгаш амылдалга методтары төгүлүт үе-чаданың ол-айт байдалдары-биле болгаш он шийтерилээр сорулгалары-биле бүрүн тодаратырар. Программанын өскөдөрлөш Уставка өскөдөрлөш, партиянын амылдалга органиастык методдарын болгаш чаа хөйжүлүгү амылдалга кылмырын чыл-дан чок бөдүрүр.

Программатга бодарга партиянын Уставы элөң сайгарычыл документ болуп. Программа мурнуку хөйжүр артка-даа үенин байдалында болгаш чаа сорулгаларга хамаарыштыр Уставка үдөлгөн өскөдөрлөш болгаш негелдер кирип болуп. Чижээлөөгө, бодунун бүтү төгүлүгү тургузууда бистиң партиямыс Программанын ийн катеп хүдөөн ап турда, Октябрь революцияга чедир үениң иштинде съезд бүтүрүлгө, а 1917 чылдың октябрь сонда үезе бөк съездинге Уставка өскөдөрлөш киргеген турганы билдиргил болгай. Ол черде билдиргил. Программанын негелдер амылдалга күөсөткөнүндө, программалар өскөдөрлөш чок хөтөө артып калып, мычарга партиянын ийди амылдалга методдарын органиастык хөйжүлүгү төгүлүт тодарай байдалдарга дүшүр өскөдөрлөш турар ужурут. Уставка кирип тургал негелдерин, эдилгелерин характеринден аң көрөгө партиянын ролу кайы хире

үзүп, оон сорулгалары, хөйжүлүгү хире өскөдөрлөш, нарынман турганы ийди. Чижээлөөгө, Уставка чутула өскөдөрлөш болгаш негелдерин СЭКП-ниң XIX съездин килгеген. Ол өскөдөрлөш чылдагы нарын тайылбырлашканын, съездин кылган ийди-келгени Н. С. Хрущев мында дээр: «Бистиң мурнуку устава турун турар сорулгалар партия органиастык чыгышын, бүтү коммунистерге партиянын тургузууну болгаш партиянын амылдалга практиктик барыкчалар көрдүрүп турар ужурут улам-на бедик негелдерин тургузуп турар».

Съезд ол өскөдөрлөш өрениш кирген, партияга чаа атты берген, коммунист тургузушкуну чаа үе-чаданында оон сорулгаларын, партия органиастык чыгышын болгаш бүтү коммунистерин хүлээлгелерин улам тодараткан. Партиянын кежигүрүнү кеңешчилер дугайында пунктуу Уставка чыгыш-биле хөйжүлүгү болгаш өскө-даа өскөдөрлөш киргеген. Уставка чамдык өскөдөрлөш СЭКП-ниң XXI съездине база кирген.

Он бээр хей эвес үе өрткөн, мычарга бодунун Уставын өскөдөрлөш деп партияга катар шийтерилгөн. Ол база бистиң чуртувус сөөлгү чылдары амылдалга бүтү-ле талазында шыгарангай чедиптишкенин чедип алганында болгашкан. Партиянын XXI съездин коммунист тургузушкуну калбартышкын үе-чаданың ССРЭ-нин киргенин дөткөдөр. Он-биле холбоштыр партиянын органиастык болгаш башкаркыч ролу улам-на өскөн. СЭКП бодунун удуруткучу партия

болуп, совет удуруткучу мурнакчы отряды апарган. Ол үенин дургузунда партия тургузушкуну калбарып, чаа аажок улуг дуржулга чыгышын, партия амылдалга чаа-чаа хөйжүлүгү тыгылган болгаш амылдалга бөдөрчөткөн. Ыңчалза эң-не кол чүве партия ийди Программанын чедиптишкенин күөсөдир болгаш чаа Программаны бөдүрүп апарганы ол. Оон төлөлдө ийди алгаш көрөгө үшкү Программа бистиң чуртувуска коммунизм тургузарын көрүп турар.

Бо бүгү партия тургузушкуну чаа болгаш партиянын амылдалга чыгышын методдарына, органиастык хөйжүлүгүне ийреттиген турар ужурут. Уставтын төлөвилемин чыгышын дуржулга барыкчалар көргөн, төгүлүт байдалды негелдеринге болгаш чаа Программатга дүжүтүр. Калган коммунист ийди-келгени практика кырында тургузуп турар алар чөткөдөр үезе партиянын ийди амылдалга методдарын органиастык чыгышын методдарын болгаш хөйжүлүгү Устав коммунист шимчөөнүнүн төгүлүгүндө бир-ле дугаар тодарай турар.

Таңды районун «Кызыл партизан» совхозунун № 4 хову бригадасынын повара Давыдова Валентина Георгиевна ховунун ажилчилеринин улуг хундуктелин ап турар. Ол, янзы-бурч чемнерни белеткеп турар. Механизаторлар, чолаачылар болгаш шаңда асылдап турар өскө-даа кижилер чемненген соонда: «Четтирдис, Валя» деп, поварга өөрүп четтиргенин илереди турарлар.

ЧУРУКТА: повар Давыдованын кезеки чемни белеткери-биле асылдап олурар.

Фото С. Феоктистовуу.

СИГЕН ШӨЛДЕРИНДЕН

База бир ол хирени

Улуг-Хем районда «Улуг-Хем» совхозун Ары-Бажында № 1 сутуу бааран ферманын коллектив 100 тонна сиген кезип белеткөр турган. Сиген кезип белеткөр турган 136 тоннаны күүстөкөн.

Мал чемнин белеткелни ферманын ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Үргүлчүлевишаан

Эриш районун «Морен» кезде ажилдагы артези бо чылым 170 га кукурузаны, 105 га могоары тараан. Бо кылымчаларын үнүжү мурунку кайы-даа чымдындан артык чагай болган.

Вз чагай дүктү мал чеминге ажаап алып дөш колхозчулар кызымхай ажилдап турарлар. Эзун дүртү 15 метр, дорраам 10 метр онгарга силосу салып дооскан, силос салымшынын үргүлчүлөн турар. Кукуруза ажаап алышынында тракторист эш С. Бажза көчүт иденпей-

ли ажилдап, ажил норманын үргүлчү алып күүсүлөн турар. Чолаачы эш Л. Шойжап-оол трактористтен жокудан калбай, оң кескен кукурузанын садал чөк сөөртүп турар. Артезиин кезигүүнери өртөн 6-7 шактардан кезе 8 шакта чедир кукуруза ажаап алышынында ажилдап турарлар. Шолоачылар ийи чеди хонкта шөфтөөш, 30 га могоары, 25 га кукурузаны ажаап бергенер. Олар ам-даа 7 хонкта дуалаажыр дөш ажилдап турарлар.

Х. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Хожудаашкындан чайлаар

ТӨРӨКТИГ-ХЕМ. Тес-Хем районда Ленин атыг колхозун сиген шөлдөрүндө беш бригадалар бар. Оларда сиген дөстөр 2 тракторлар, 10 айт машиналары быжылдаганын, доо кадырларым 80 хире киж ажилдап турар.

Мон ап көөрге киж-даа бар, машина техника-даа четчир хире, а ажилдын байдалы хожудаашкында хөвөр. Ленин атыг колхоз бо хүн-дерге чедир сиген белеткөрүнүн планын 25 хуу, а силос салырын-чуга 4 хуу күүстөкөн.

Нияттын малыга чөм белеткөр чугула ажилдын онза жокулап турарынын кол чылыганын удууртаганын четтезиле. Күш-ажылдын организастык багай тургустунган. Кижилерин хүн бүрү ажил норманын күүсөдөзүн хынавай турар.

Шалыпчы бригадалар

«Тыва тудуг» трезини № 3 тудуг үчүстөгүндө Г. Павловича удуурткан коллективте бригаданын кезигүүнери күш-ажылга бөдик көргүзүлгөндө чөдү ап турар. Бөдик чөдү кудукурузада 46 ала ишти чурттаар бажынын тудуун шалыпкын чөрдүп турган, ол бригада август айына планын 180 хуу күүстөкөн. Тудуг ажилдары эки шынарлыг күүсөдир талзы-биле алган хүлөөгөлерин бригада чедимшиктин бөттүндөрү турар. Чуга эш айлар дургузуда бригада кезигүүнери бири, ийги, үшкү калтырарын ханаларын салып, шаллап, сонгаларынын рамаларын өлтөп, бүрүн дооскан, ам сөөгү калтыг ханаларын салып кирпкөнер.

Рыктыны Н. Контрашев, дашчыларын дуалаачыларын Н. Гравеза, А. Гаврилова олар эң бөдик бөдүрүчүлүг ажилдагышан, тудуужуларын ортузунда калбарган социалык чарыштын муракчылары болуп турарлар.

Комплексиетт бригаданын кезигүүнери партианын XIII съездинге күш-ажылчы белеткү ужуражыр дөш бөдиктен чаа хүлөөгөни алган, тудуг ажилдарынын темпелерин улам шалыпкынчыдып турарлар.

Ол-же үчүстөгү Х. Темир удуурткан тудуужулар бригадасы 16 ала ишти чурттаар чаа бажынын тудуун бүрүн дооскан, а бригада кезигүүнери И. Төмөш, О. Сөскөн-оол, Н. Берестов олар эң шалыпчы ажилдааннар.

Көчүт хөчүн дашчыларын В. Самдан, С. Долгих, кран башка-

кынери-биле, хуу өчүзүрөк психологиянын болгаш артези өскө-даа артышкыныры-биле демосидат коммунист бүрүчү чөрдүр болгаш коммунист моральдын дүрүмнери сагыр дүлөөгөлиг. Бистин үгө чөдөлтөгү калык амдырал-чурттага дөш демосе — коммунист бүрүчүнүн эң-не кол сорулгаларынын бирөөсү.

Партия кезигүүнүнү эң-не чугула хүлөөгөни: социалык индустриализациянын идеяларынын иленгөйлөгү нөтөрдөчкүлери болурун, ССР-ниң удустарынын надыралын, социалык лагериниң чурттарынын удустары-биле, бүгү чурттарын пролетарийлери болгаш ажилчы чонлары-биле совет удузтун азы-дүмө харылааларын быжылгаларына өскө-биле болгаш ажилчы-биле дуалаарын Уставтын төлөвилегинде айтып турар.

Коммунистерниң хүлөөгөлери-биле чөдөлтөгү оларын эргелерин Устав төлөвилеге база тодаралып турар. Чаа Устав дөдөчү партианын кезигүүнүнү адын улам бөдик көрдүрүп турар болгаш амгы үнөң негеделеринге дөдүзү-биле дүтүп турар. Партия кезигүүнүнү Уставтын айттыганын эргелери дээр-ге партианын иштик демократиянын хажызында удуурткан уламдырған, суу барымдалаап, бюрократыг байдал-биле көрчүрүктан коммунистерни камгалап турар, партиян массаларын иденпейн бөдикти, шугучулады хажыдөдөргө, бүтү-ле партия болгаш күрүмнүн ажилын экижирдеринге дөдү болуп турар партиян хойбу-дур.

Партиянын VIII-ки конференциясында (1919 чымдык декабрь) бөор партия кезигүүнүге кандидаттарын институту партиага кирген. Ол аажок чугула ужур-дузалыг болган. Ортаң бөор бистик партианын доктааттыганы кандидат стажтын өрткөн эштерин иштинде партия кезигүүнү хүлөөп алыры-

Садыгда материалдыг харыс салганын бригадалыг аргазы

Садыгга материалдыг харыс салганын чөрдүктү шың организастаары садыг черлеринин ажилын экижирдеринге болгаш бааранын калгалап камгалаарына чугула ужурдузалыг. Садыгнын бүгү ажилдачылары өт-хөргөн талзы-биле доо харыс салгалыг бөдүр хүлөөгөлиг.

ССР-ниң Садыг министрествоу садыгнын болгаш хөй-ниити чөмөниге черлеринин ажилдачыларынын профивилет ТК-зы-биле чөптөөрөшкө, материалдыг харыс салганын бригадалыг аргазы садыг черлеринге нөтөредип чөрдүр эргени садыг организастаарынын эргезинге 1955 чымда-ла тывыскаан. Материалдыг харыс салганын бригадалыг аргазынын практика көргүскөн. Садыгга бө арга бааранын аки кадалаар арганы берип, кадаларын шилдигенин экижидип, садыг черлеринин оперативтиг ажилдарын хандырып турар.

Материалдыг харыс салганын бригадалыг аргазынын кол утказы мындугу: бригаданын бүгү кезигүүнери хүлөөп алган бүгү бааранын ниити-биле лөнге харылаар. Бир өвөс бөдүрүлү бөлу берсе, ол четтерин бааран түндү оларын киж абуруу ажил төлөвиринин хөмчөдөргө болгаш хөкө алырында ажилдаан үгөниге хаммаарыштыр үлөжир тывар. Садыглар азда кирип каан бааранын мында ажилдап турар садыг ажилдачылары харылаар, а делгириде кирбөз бааранын

ниң ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Дооскан

Облпобресовоутун бааран складинын одалга системанын «Тыва тудуг» трезини эш В. Момоевич бригадирлөөн монтажчиктер бригадасы кылып турар. Бригадада 11 киж ажилдагышан. Кышкы өйдө сөөккө үрели бөор аш-чөм продуктуларын шыжгаар складинын одалга системанын партианын XIII съездинге бөдик кылдыр доозар дөш бригаданын кезигүүнери чыгыс өн-сеткидиг ажилдап турарлар.

Бригада август айың бөдүрүлгө планын 247 хуу күүстөкөн ийкек азы 1500 метр хөдөйлүг монтаж ажилын дооскан.

Х. КЫЗЫЛ-ООЛ.

9000-ну немей бөдүрер

Чаа-Суурда туубу сарайында ажил үргүлчүлөн турар. Ол болза өвүр районун «Өргөлүг» көчкөзүүнүн туубу бөдүрер эвенозу. Оң удуурткучу коммунист эш Седен-Дамба ам үш чыл дургузуда алам ажилдап, туубунун шынарын улам экижидип турар.

Эвенога бө чылым 8000 туубу бөдүрер планын берген. Колхоз бөдүрүлгөниге туубунун чугула хөректин барымдалааш, өң кырылгы 9 муңу немей бөдүрер хүлөөгөни эвено алган. Эвенонун чамдык кижилери сиген белеткелдинде барган болган 15 киж арткан болза-ла, оларын кызымхай ажилдаанын-биле 8000 туубуну августа бөдүрүп үндүргөн. Ам 9 муңу сентябрьда доозар дөш ажилдап турар.

Төмүш Мартай үш чыл иштинде ажаа ажилдап, туубу хөптөп кылырынч эбулуг мастери болган. Ол шыжак доозаг сөөртүчү Догдан Догжауай, малгаш бастырыччы Догжа Маадыр-оол эвенонун муракчыларында санадып турарлар.

В. САНАА.

ниң ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Материалдыг харыс салганын бригадасы бааранын ниң ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Облпобресовоутун бааран складинын одалга системанын «Тыва тудуг» трезини эш В. Момоевич бригадирлөөн монтажчиктер бригадасы кылып турар. Бригадада 11 киж ажилдагышан. Кышкы өйдө сөөккө үрели бөор аш-чөм продуктуларын шыжгаар складинын одалга системанын партианын XIII съездинге бөдик кылдыр доозар дөш бригаданын кезигүүнери чыгыс өн-сеткидиг ажилдап турарлар.

Бригада август айың бөдүрүлгө планын 247 хуу күүстөкөн ийкек азы 1500 метр хөдөйлүг монтаж ажилын дооскан.

Х. КЫЗЫЛ-ООЛ.

3000-ну немей бөдүрер

Чаа-Суурда туубу сарайында ажил үргүлчүлөн турар. Ол болза өвүр районун «Өргөлүг» көчкөзүүнүн туубу бөдүрер эвенозу. Оң удуурткучу коммунист эш Седен-Дамба ам үш чыл дургузуда алам ажилдап, туубунун шынарын улам экижидип турар.

Эвенога бө чылым 8000 туубу бөдүрер планын берген. Колхоз бөдүрүлгөниге туубунун чугула хөректин барымдалааш, өң кырылгы 9 муңу немей бөдүрер хүлөөгөни эвено алган. Эвенонун чамдык кижилери сиген белеткелдинде барган болган 15 киж арткан болза-ла, оларын кызымхай ажилдаанын-биле 8000 туубуну августа бөдүрүп үндүргөн. Ам 9 муңу сентябрьда доозар дөш ажилдап турар.

Төмүш Мартай үш чыл иштинде ажаа ажилдап, туубу хөптөп кылырынч эбулуг мастери болган. Ол шыжак доозаг сөөртүчү Догдан Догжауай, малгаш бастырыччы Догжа Маадыр-оол эвенонун муракчыларында санадып турарлар.

В. САНАА.

ниң ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Материалдыг харыс салганын бригадасы бааранын ниң ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Облпобресовоутун бааран складинын одалга системанын «Тыва тудуг» трезини эш В. Момоевич бригадирлөөн монтажчиктер бригадасы кылып турар. Бригадада 11 киж ажилдагышан. Кышкы өйдө сөөккө үрели бөор аш-чөм продуктуларын шыжгаар складинын одалга системанын партианын XIII съездинге бөдик кылдыр доозар дөш бригаданын кезигүүнери чыгыс өн-сеткидиг ажилдап турарлар.

Бригада август айың бөдүрүлгө планын 247 хуу күүстөкөн ийкек азы 1500 метр хөдөйлүг монтаж ажилын дооскан.

Х. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ниң ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Материалдыг харыс салганын бригадасы бааранын ниң ажилдачылары хуралында чугаалашкан көргөн. Ам-даа 136 тонна сигени белеткөр сорулга салган, сиген кезилгенин үргүлчүлөн турарлар.

Х. САРЫГ-ООЛ.

3000-ну немей бөдүрер

Чаа-Суурда туубу сарайында ажил үргүлчүлөн турар. Ол болза өвүр районун «Өргөлүг» көчкөзүүнүн туубу бөдүрер эвенозу. Оң удуурткучу коммунист эш Седен-Дамба ам үш чыл дургузуда алам ажилдап, туубунун шынарын улам экижидип турар.

Эвенога бө чылым 8000 туубу бөдүрер планын берген. Колхоз бөдүрүлгөниге туубунун чугула хөректин барымдалааш, өң кырылгы 9 муңу немей бөдүрер хүлөөгөни эвено алган. Эвенонун чамдык кижилери сиген белеткелдинде барган болган 15 киж арткан болза-ла, оларын кызымхай ажилдаанын-биле 8000 туубуну августа бөдүрүп үндүргөн. Ам 9 муңу сентябрьда доозар дөш ажилдап турар.

Төмүш Мартай үш чыл иштинде ажаа ажилдап, туубу хөптөп кылырынч эбулуг мастери болган. Ол шыжак доозаг сөөртүчү Догдан Догжауай, малгаш бастырыччы Догжа Маадыр-оол эвенонун муракчыларында санадып турарлар.

В. САНАА.

3000-ну немей бөдүрер

Чаа-Суурда туубу сарайында ажил үргүлчүлөн турар. Ол болза өвүр районун «Өргөлүг» көчкөзүүнүн туубу бөдүрер эвенозу. Оң удуурткучу коммунист эш Седен-Дамба ам үш чыл дургузуда алам ажилдап, туубунун шынарын улам экижидип турар.

Эвенога бө чылым 8000 туубу бөдүрер планын берген. Колхоз бөдүрүлгөниге туубунун чугула хөректин барымдалааш, өң кырылгы 9 муңу немей бөдүрер хүлөөгөни эвено алган. Эвенонун чамдык кижилери сиген белеткелдинде барган болган 15 киж арткан болза-ла, оларын кызымхай ажилдаанын-биле 8000 туубуну августа бөдүрүп үндүргөн. Ам 9 муңу сентябрьда доозар дөш ажилдап турар.

Төмүш Мартай үш чыл иштинде ажаа ажилдап, туубу хөптөп кылырынч эбулуг мастери болган. Ол шыжак доозаг сөөртүчү Догдан Догжауай, малгаш бастырыччы Догжа Маадыр-оол эвенонун муракчыларында санадып турарлар.

В. САНАА.

Антарктидадан медээлер

БАШТАЙГЫ ЧАСКЫ ПОХОД

МОСКВА, (СЭТА). Муруну поларда Мирный деп совет обсерваториядан диниалдыг турары-биле алырга, шаяктыг-тракторлук баштайгы чакы поезд өртөнчкө болгаш динитин иштинде Восток деп антарктида станцияга муруну чүткө шилдей чөрдүкөн. Совет поларжылар 1400 километрге черин эртелер. Оруктун эвөн кезе далай деннелиден 3.000—3.500 метр бөдикте туруп турар.

Совет шилдигчилериниң мынар утаап бар чөрдүрү Восток деп станцияга сентябрь 14-те агаарына температурасы Цельсия-биле 62 градус сөөк болган.

Алдыгы Антарктида экспедициянын начальниги, география эртемеринин кандалы В. Дриаккийин диниткааны-биле алырга, динитин иштинге чөрдүр ол лөхөдтүн кол сорулгазы болза Антарктидада эң-не ырак болган эң-не бөдик черде туруп турар совет эрте-шилдиг станцияга бөдүр Восток деп станцияга 1962 чымда чөгүмчүлүг ажилды хандырынырга өрөктөк чугула аш-чөмни, кывар чүдүр, эрте-шилдигинери, экспедициянын ийи-бүрү өт-хөректелди черлери бөдүр.

Поезд болза экспедициянын үш улуг манактарын тырттар күчүлүг алчыре дугуйлуг үш тырткычылардан тургустунган. Поездни ниити денниси 150 тонна хире.

Совет поларжыларын оруу амы үгө ажилдады кирбейн турар Пионерская, Комсомольская деп совет станцияларын таварып эртер. Комсомольская станцияга чөдө берген. Бөдүр поларжылар ажаа артып калыр.

Комсомольская, Восток болгаш Советская деп станцияларын аразыга хандыгач үш бөдүлүгүг дин иштинге чаа эрте-шилдиг лөдүрүлү улава ош эгелээр. Эрткен антарктида чымда-ла Комсомольская станцияга белеткөн, хара чөрдү кылдыр тускай дөшөн «Пингвин» деп машиналар-биле совет шилдигчилер чөд Антарктиданын төң кезинин доштуг дөдөлдөргө бөдиктерин тарагайы-биле хайгаарып чөрдү бар-ле дугаарында күүсөдөр.

Бүгү-эвилел делгелгезинде

Чурукчуларын бөт-тывыгыр ажилыны Москва болган Бүгү-эвилел, делгелгезин чүс муң ажил мөкчөчүлөр болгаш дыка хөй ажилдар сокурткан көргөн. Делгелгедө чүдүлөр чер-черде ол талазы-биле улуг ажилдар чөрдү турарын элдереткен.

Ол болза ажилдагы болгаш албай-хаакчылар, студенттер болгаш колхозчулар, пенсионерлер болгаш бажы ээлери бөдүрүп кижилер.

Чуруктуу республикаларында, облыстарында болгаш районнарында 5800 хире делгелгелер болган, ажаа бөт-тывыгыр 130 муң ажил чурукчуларын кылган ажилдары көргүстүнгөн. Ол делгелгелерини 17 миллион ажил киж алыр.

Тыванын уран-шеверлеринин кылдымдары делгелгедө келген черин сокуртагы болза хай-ныктырган. Маана мындугу экспонаттарын айттып бөдүр: колхозчу Х. Легенин чонор даштан кылган хөт-шылдыраам, Ч. Монгуштуң, С. Норуңун чаап кылган чүдүлери, Х. Монгалыниин сөөктөн кылган нарып дагалдары, Б. Балырын хөптөн куткан уран ажилдары болгаш өскө-даа чүдүлөр.

Бүгү-эвилел делгелгезинге чурукчуларын беш муң ажил чыгы-бүрү ажилдары кирген. Оң иштинде уран чугула, шилдиг каатталга, парта чаалага, шевирлөө парзатга болгаш бөт-тывыгыр өскө-даа ажилдарын көрүчүлөр үнөлөп сокуртаган.

Тыва областың уран-шеверлеринин кылган чүдүлери делгелгедө шилдиг азырап бөдик үнөлөп көргөн болгаш оң авторларын диниом база хулулдул бөдиктер-биле шаңгаларына кирген.

Делгелгедө кирген турумааларын авторлары мергежилдиг тус-

М. КУДРЯЦЕВ, Облпобресовоутун организастык инструктору.

В. БРАЙКОВСКАЯ.

Чаңгыс-даа дөстү камгалаар

Чөөн-Хемчик районун «Октябрь» 30 чылыг колхозунун төвү — Булд-Терек суур Чадына хөмнин угунда тургустунган. Кам чымдыр мурунда суурну чөк-кавынын терек, тал, чыжыргана дөш бөдүрүлгө болу бүткөн өскө-даа байлаа үнүшөр шыа алган. Суурга чаа-чаа бажынырың чыл бүрү, нежекип турары-биле чөдөлдөшөр өң чаа-гайжымылаам лөнге сайырап орган.

унүшөр чай дургузунда багай өвөс үнүн, суурну вогаан өң-биле шылапкан.

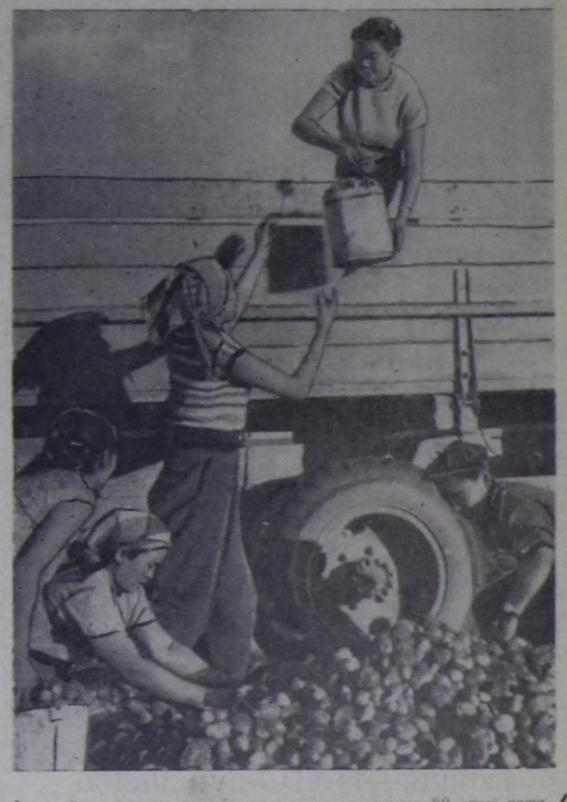
Эрткен чылыг суурну төң куду-чугула 1400 ажим янзы-бүрү ишти олурткан, 120 метр дүртүг хөмнин кылым, оларын сугтарар арык-буталары белеткөн. Тараан

— Иччала-даа суурну чамдык куду-чугуларында хөмнерин четче кылдырып алурткан үнүшү мал бажып, чин каапкан. Олуртуугу муңу амы өскө-биле дыка хөй мийтар хат хадымга ушктулап калганнар.

Ам улава күүсү яшап олуртууга эгелээр. Иччанган үнүштерин шыа олуртуп, малга үрөткө-биле калжалаш, оң камгалалын күштөлдөргө чүдүлөр.

В. ЭДЕР-ООЛ.

Мурнакчы эвенода

Садыг-кооператив шкөлазынын коллективинде 80 ажим киж «Мехетей» совхозтун Манган-Зеленде № 6 бригаданын картофель ажаап алырына, шаңга тараа сайгарыныга улуг дуаны чөдөлдүп турар. Картофель казырына 60 киж а бригада болуп алган эки организастыг ажилдап турарлар. Бригадалар тус-тус эвено кылдыр күштү таарыштыр үскөн. Бригадалар болгаш эвенолар аразында социалык чарышты ажилдап турар.

Шкөлаңдыг садыг салбырларын сугузулары А. Көктөгөн (эвенодун удуурткучу), Н. Оон, М. Ола, А. Бичи болгаш В. Мрбан-оол оларын эвеноду айтгы бригадала чарыштын бирги черин ээлеп турар.

Чурунта: эш А. Көктөгөнниң эвеноду каскан

КӨРЕЙНИН КҮШ-АЖЫЛЧЫ ПАРТИЯСЫНЫН ДӨРТКҮ СЪЕЗДИЗИНДЕ

ПХЕНЬЯН. СЭТА-нын корр. Б. Кулаевскийни болгаш М. Яковлевтин дамчыдып турары бола: Кореянын Күш-ажылчы партиясынын Төп Комитетинин ажил-чорудулгазын дугайында өткөт илеткели. Кореянын Күш-ажылчы партиясынын IV съездинин төлөөлөрү беш хун чугаалажып көрүп туралар. Өткөттү уенин дургузунда партия болгаш ажил-ажыл тургузуушкунуна чедип азынган магалыг чедикшикеринин дугайы, төрөн чуртун тайбын каттыштырар даш демиседин дугайын, чонун амьдралын материалдык болгаш культурлук депелин шит-пирли-биле хөдүрүп турарын дугайын, кижилерин меделеринде болган үндөз өскөрүлгөдөрүн дугайын чер-черден келген төлөөлөр боттарынын савадларына чугаалап туралар. Көрей Улус-Демократтыг Республикага социалисттик тургузуушкунун программалыг сорулгаларын күүсөдөр даш ажилчы чоннарнын шитпирлинин олар съездинге шыназыдып туралар.

Индонезиянын, Англиянын, Австриянын, Алжиринин, Банандын, Голландиянын, Таиландын акм-думма партияларынын төлөөлөктөрү Кореянын Күш-ажылчы партиясынын IV съездинге байыр чедиргенер.

ССРЭ чугаалажышкынарга белен

БЕРЛИН. (СЭТА). ССРЭ-нин Даштыкы херектер министри А. А. Громыко герман айтырыгын болгаш өске-даа айтырыгларын талазы-биле санал-онал солчур даш АКШ-тын куруне секретары Д. Раск-биле ужуражырыга белен дээринин дугайында ССРЭ-нин ДХМ-нин меделели Берлиндин демократтыг солчурнары бирги арыннарына парлап үндүргөнер. Ол меделели парлап тааламдыг эгелерин ада-биле парлап: «А. А. Громыко Раск-биле герман айтырыгын чугаалажып көр» («Нейес Дейчланд»), «Герман ай-

тырыгын чугаалажып көргөн турар» («Трибуне»), «ССРЭ чугаалажышкынарга белен» («Нейе дейт»). Совет казаа болза кайы-тайы таалап чугаалажышкынарнын шыңгызын-биле көр чорун илередирин болгаш герман тайбын керезин барарын база анаа үндөзүлөш чарыры Берлинде байдалды таарыштырып шитпирлээринин дугайында айтырыгын шитпирлээринин аргазын кады дилеп тывар апар дээрин барымдаалап турар деп, солчурнар меделеп турар.

Германия-биле тайбын таарыштырылганын дугайында айтырыг кичээнгеинин төвүндө

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Парламенттер аразынын Эвиелиндин Брюссельде болуп турар 50-ти конференциязын Совет казаактын баштын Н. С. Хрущевтун чоруткан чагаазынын дугайында дындагыларын АКШ-тын информация агентилелери Американын эд улуг солчурнарына доран тардып берген. Совет Эвиелини болза улустар аразынын бүгү айтырыгларын тайбын шитпирлээринин ак-сеткилдиг талаалачызы болуп келген болгаш болуп артында турар даш дугайында Н. С. Хрущевтин өстөрүн Юнайтет Пресс Интервейнли агентилелде меделеп турар. Чугаалажышкынарнын герман тайбын керезин чарынын солчурлардырына ажилдазын барымдаалааш, герман айтырыгын тайбын таарыштырып шитпирлээр дугайында айтырыгын чугаалажып көрү-биле

Луис Карлос Престестин меделели

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО. (СЭТА). Бразилиянын Коммунисттик партиясынын чингине секретары Луис Карлос Престестин чурта сөөлүгү политиктик кризистин дугайында тус черин журналистеринге кылган меделелин ол черин парлап дашып турар. Престестинин албан-дужаалыгына Жоао Гуларти киргени болгаш куруне эргилдизинин талаалачыларын шитпирлишкыны — ол дээрге бразилия улустун улуг тилелгези болур.

Престестин «Коммунистер болгаш чаа казаа» деп чүдүн неде-ле санында уер «Новос румос» деп солун моон-биле кады парлап үндүргөн. Куларос албан-дужаалдан дүшкөн соонда чуртка болган болушкунуна база америк империалисттик бо дилке боттарынын күзүн-не чүдөдөрүн кыл-шыдаас апарган дээринин база катал көргүскөн деп ол чүдө-ле чугаалап турар. Престестин айтып турары-биле алдыга, Бразилиянын ССРЭ-биле чоок харылдаалыг апар чыдарына АКШ-тын шериг бөлүктөрү таарышмайын турар. Совет Эвиелин-биле харылдаалары катал тургузар чорук «дайындыг америк өнүкчүлүктөрүнүн эрге-ажыктары-биле дүшүсө, тайбынга ынакшымадыг базым болган турар ийик».

Ол чүдө айтып турары болза делегейин акша фондузунун Бразилияга дөгезин сан плавина-рын ботдандырып улам-на бергелеп бар чыткан. Оң ужурунда эң реаксылыг күштер болза «хөгжүдөндү демократтыг чорудулгазын узуткаар болгаш Бразилиянын АКШ-тын милитарисчи бөлүктөрүнүн колониалисти шериг политиказынын дындагыр чепсез болдуруп шыдаар шериг диктатуразын чуртка тургузарына» АКШ-тын империалисттик бөлүктөрүнүн негелдизин өзүлөр барганарын. Олар антикоммунисттин тутунга шытынып алгаш, калбак политиктик бөлүктөрүн каттыштырып болгаш патриоттук база демократтыг күштерин база-рын кордап турган. Ындыг болза-даа чуртун кырынга кайы кире аймыл киргелген келген дээрин улус чон билген. Президентинин албан-дужаалын Жоао

Гулартка хүлөдөп бээр даш дүрүм өзүлөр чорукту камгалаарына нациянын хой нурузуу ко-дуруп үнгөн. Каттышкан калбак фронт тургустунган, буржуазияны кириштирбешаан, чонун бүгү бөлүктөрү, оң иштинде империалисттик монополиялар-биле холбашкан бөлүктөр, а ол ыш-каш чепсектиг күштерин хой нурузуу ол фронтуга кирген. Рио-Гранде-До-Суа болгаш Гойяс штаттарынын губернаторлары быжы турушту ээлзенир. Национал конгресстин депутаттарынын хой нурузуу президентинин албан-дужаалын Гулартка шилчидип бээрин саналаан. Дүрүм өзүлөр чорукту болгаш демократтыг хосталгаларын камгалаар даш демиселге коммунистер илдекейлиг киришкен.

Меделелинин түнелинде Престестин бижип турары болза национал демократтыг казаакты тургузар даш, амгы үеде санал алышкыны кол айтырып болбайн турзажок, конституцияны, өскөртөрүнүн айтырымын талазы-биле санал алышкынын чорудар даш демиселди коммунистер үргүчүлээр деп турар. «Ам кол чүдө —куруне эргилдизинин талаалачыларын боо-чепсезин дүжүрүн, оларын кол албан-дужаалдарын дүжүрүн болгаш кеземге көрүдүрүп шаажыларын чаа казаактан болгаш национал конгрессте

негээр-биле массаларын мобилизастаары болур» деп ол меделеп турар. ССРЭ-биле болгаш социалисттик өске-даа чурттар-биле дипломаттыг харылдааларын катал тургузар, ажилчы чоннарнын байдалын экижидер даш демиселге массаларын мобилизастаары база эргежок чугула дээр-зин чингине секретарь меделеп турар.

Польша парлапга совет ракеталарнын шенелдизинин дугайында

ВАРШАВА. (СЭТА). Хой чадалыг күчүлүг чаа ракетаны Совет Эвиелиндин чедикшигинин шенелдизинин дугайында СЭТА-нын дындагылы Польшага улуг сонургал-биле уткаан. Бүгү польша солчурнар ол дындагылы бирги арыннарына парлап, эгелеринде мынчаар меделеп туралар. «Чаа совет ракета айтынган районунга барып дүшкөн», «Күчүлүг совет ракета 12 муң километр хемчээлди ужуп эрткен», «Хой чадалыг күчүлүг чаа ракетанын шенелдизин ССРЭ-ге чедикшигинин чоруткан».

Шытаган черинге ракетанын ылаптыг барып дегени шуут-ла тоол-да түве дег-дир деп, «Жолнеж волности» солун меделеп турар.

ССРЭ-нин ДХМ-нин меделелин АКШ-та канчаар көрүп турары

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тын куруне секретары Дин Раск-биле санал-оналдарын солчурларын эгелээрин ССРЭ-нин Даштыкы херектер министри А. А. Громыконун белеинин дугайын дындаган ССРЭ-нин ДХМ-нин меделелин АКШ-тын парлапга эң калба-биле чүдүлүгүлөрү көрүп турар. Солчурнар ол меделелин дугайын эң көсүк черлерин парлап, ону тайылбырлап турар. «Нью-Йорк миррор» дээр солчурну улуг эгезинде чугаалап турары болза: «Громыко, Раск берлин айтырыгын талазы-биле чугаалажышкынарнын чүдүлүгүлөрү турар». «Нью-Йорк геральд» солчурну дындадын мындыг эге-биле бижээн: «Кремль идеялар-биле солчурларын деп Каттышкан Штаттарга чугаалап турар-дыр». Харин «Дейли ньюс» солун бери ол дындагы мындыг эгени берген: «Громыко—Расктын аразында чугаалажышкынарнын кызылдарын чүд-

дүгүзүнгө АКШ байыр чедирип турар». Вашингтонун «Ньюс» солчурнуун тайылбырлажымы Майкл О'Нейлдин меделеп турары болза: «АКШ берлин кризисинин дугайында айтырыгын талазы-биле шыңгы чугаалажышкынарнын чооку үеде чорударына Совет Эвиелиндин дүргөн чөпшээрининге «чүткө байыр чедирип турар эвес, харин база» ол чорип «аймылдыг кризистин дайындыг бийинде чөвүлөт хуралдын элчине шилчидип болур дээринге идеяди көвүдөлип турар» деп меделгез.

«Нью-Йорк таймс» солчурну кол эгезинин айтып турары болза: «Громыко берлин айтырыгын талазы-биле чугаалажышкынарнын чорудары-биле маңа Раск-биле «уэвас ажурлар» —даштыкы херектерин америк болгаш орус министрлерин Чөнү чүк биле Барын чүктүн аразында чугаалажышкынарнын үндөзүн дилеп тывар апар».

Чөвүлөт хурал

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Каттышкан Штаттарнын, Англиянын болгаш Францианын даштыкы херектер министрлеринин бирги ужуражымынын сентябрь 14-те болган. Даштыкы херектер министрлери делегей айтырыгларын, оң иштинде

де Лаоста, Конгода болушкунарын болгаш Берлинде байдалды иштинин-биле чугаалажып көргөнер деп, хуралдын соонда, куруне секретарынын хой-инти-биле харылдаалар талазы-биле дузалажышы Таббиг допчу меделегелин дындаган.

Катангада байдал

ПАРИЖ. (СЭТА). Информас агентилелеринин дындагыларын дындаган билдинин турары болза Катанга жок-то болгаш оң кол хоорайы Элизабетвилде байдал дүшкүрүлүп болуп үргүчүлүгүлөшкөн. Катанганын азын бүрү районнарында КНО-нун шериглери биле Катанга сепаратистеринин аразында чепсектиг үскөлөжини ханер үргүчүлөп турар. Катанганын көзүп турар дындагылар четче эвес болгаш чөрүшкөк болуп турар, мындыг болза-даа хой нурузуунун бодалы-биле алдыга КНО-нун шериглери Чомбенин жандармизининга уду «шыңгы камгалап хемчегелери» чорударын үргүчүлөп турар. Франс Пресс агентилелдин Лео-

польвилде корреспондентинин дындагып турары-биле алдыга, чокто чаа конго парламент резолюцияны хүлөп алган. КНО-нун шериглеринге дуза хөргүзери-биле конго национал армиянын кезектерин Катанга же чорудар деп казаакты ол резолюцияда кыйгырып турар. Чомбени болгаш оң баштааны Катанга жок чазанын кежигүнерин Леопольвилде кыйгыртып кедиртирин, бир эвес олар Леопольвилде келиринде ойталаар болза, оларын даш болбас парламент эргезин казымо деп резолюция негеп турар. Корреспондентинин сөзүн өзүлөр алдыга, Конгонун премьер-министринин оралакчысы Антуан Гиенганын чокто меделгезин болза бөдүмүн шериглеринин баштап алгаш Катанга сепаратистерге дузур хемчегелерге киржири-биле Станливилде эеп чедип келиринге белен мен даш.

Нуадрос Лондонда чедө берген

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер агентилелдин дындагып турары-биле алдыга, мурунда Бразилиянын президентин турган Жаюмо Нуадрос сентябрь 15-те Рио-де-Жанейродан пароход-биле Лондонда чедө берген.

Мобуту база катал бажын ковайтып турар

АБЖРА. (СЭТА). Мобутунун бөлүгү Конгонун чаа казаанга уду өнчүлөктөрүн белеккен турарын чугаалап турар дындагыны Гана солун «Ивнинг Ньюс» парлап үндүргөн. Дындагыда айтып турары-биле алдыга, эрге-чагырганы буруну-биле бодунга алган чаа казаак болгаш оң политиказын Мобуту болгаш оң бөлүгү таарышмайын турар. Мобуту болза бодунга шыңгы болуп турар соддаттарын, таарыштыр мөөнөтүн тургузар деп сылда-биле чуртун азын-бүрү районнарынга октап турар. Мобуту бодунун соддаттарын чуртка чаа көрүм-чүрүм чок чоруктарын тургузарына ажыгаар болдотурар деп, анаа холбаштыр Конго Республиканын парламент бөлүктөрүндө меделеп турар дээрин ол солун бижээн. Конго армияда Мобутуну чаа казаан баш минип турар чоругу-биле холбаштыр парламенттин депутаттары дүвүрөп туралар деп дындагыда чугаалаан.

Турция—НАТО-нун шериг өөредир чери

СТАМБУЛ. (СЭТА). НАТО-нун Муруну Европада чепсектиг күштеринин тактиктиг ужур чүлө кезектери-биле күштөлдүргөн муң-муң соддаттары, матростары, ужудукчулары болгаш далай чадал шериглери «Шахмат-2» дээр шериг өөредилгелеринин эгелээрин маңап, Турцияда, Грецияда, Италияда кол турарында туруп турар. Анатолий агентилелдин дындагылы-биле алдыга, НАТО-нун шериглеринин кол хемчегелери Турциянын девискээринде Фракияга эгелээр.

Пионерлер болгаш школачылар

Кудумчу шимчээшкенин чурумнарын сагнар, кудумчу чоругуруну үлгөргө-чижээп көргүзүр, кудумчуларда машиналар эртер черлерге ойнавай, бодунарын амыттынарнын озал-ондактан камгалаар.

АДА ИЕЛЕР!

Транспорттун чоруп турар черлеринге урууларынын ойнаарын хоорулар.

Урууларын амыттын камгалаар!

ШКОЛАЧЫГА САГЫНДЫРЫГ

Бодунун дындагылы, өөредилгени болгаш өөрнемей турар үезин канчаар шы хуваралар!

Шын хун чуруму болза кадыкты быжылаар, эки өөредилге дөгүнү бээр, өөредилгени ооналгаларын болгаш хой-интичти даалгаларын быжырчылалыг баш шы күсүдеринге дузалап дээрин утпа.

Бодунун ажилчы хүнүнүн эргезинин 7 шакта гимнастикти мергезилгени кылырынды эгле. Мергезилгени кылып эгелээрде сонгану ийкек форточканы ажыткаш, боду шодак чүвүрүлүп, талочка ийдиктер кеткеш туруп алдыр керек. Ол куш-културжу мергезилгени кылган соонда курлакка шалтанып азы ол пос-биле курлакка дээр эддин дүрбү чодарын утпас.

Эргезин, дүштөк болгаш кезжөк лемирин доктаамал шагында чирин чугула.

Чеменир муруну чарында-ла холдун чуп ап турарын утпа.

Тура чемениме, чемин эки дайнал ажыр, чеменинге үезинде чугаалаан, номчутууну олургаш чемениме.

Бажынга күсүдөр ооналгаларын хүнүнү не кандыг-бир доктаамал өңдө күсүдөп ап турар кылдыр кайчыгып ал. Эргезин ээлчегде өөренип турар болуунда даразындагы хүнүнү кичээлинге белеткеди 16—17 шакта, а бир эвес ийги ээлчеге болуунда — эргезин 8 шак 30 минута турда белеткенип эгле.

Кичээлге белеткелдерин эмин эртин орай кылба.

Кичээлдерге белеткелдин үезинде өске ажыдар-биле алаалып болбас. Номчут турарын үезинде сандайын оорганга чөлөппин алгаш номчу. Номчудан каракка чедир 35 см. хемчээлдиг черден номчу. Чыдып алгаш ном номчува. Шах ындыг негелдерин сагынас чорук караа чепсезтеринге чедирин болур.

Партага олурарын дүрүмүн сагы. Партага шы эвес олурар чорук оорго сөөгүнү мргаарына чедирер. Бир эвес кичээлдерге белеткенип турар стоцун шала бедик болза, сандайын олудунга бир-ле чүведен бедидир дөжөп ал, а бир эвес олурган сандайыг база бедик апарза буттар баштарына теп амыр чүведен

баша салып ап болур. Стоцун сонгандан солагай талазынга олуруп ал.

Кезжөк кичээлдерин кылырынга таарышкан, стол кырынын абажурун даштап амыр болгаш тур. Бажынга кичээлден турарын үезинде 45 минута болгаш-ла 10—15 минута часпарлап ап турарын утпа, ол өйдө олурган өрээли иштин агаарладып ап тур. Хой-интичти даалгаларын күсүдөрде харысалгалыг болгаш быжырчылалыг бол. Хүнүнү-не агаарлап ап тур. Эргезин ээлчегде өөренип турар болуунда дүштөк чөп чигеш, а бир эвес дүш соонда ээлчегде өөренип турар болуунда эргезин чемин чип алгаш, агаарлап ап турар керек. Ындыг селгүстөшкенин үезинде күш-култураны кылып, азын-бүрү шимченгир ооннарга киржин ойнаар керек.

Дыштеринин аштап ап, удуур муруну чарында чунарын болгаш буттарын чуп ап турарын кажан-даа утпа.

Идик хейи ары-силги эдиле! Улуг кижилерин хүндөлүп, бичин думалары дорамчылавай чор.

Пионерлер болгаш школачылар! Кызыл Крест иштиндеги кирип алынар!

Санитарыг билгелерин шигээлдип алынар!

ТЫВА ОБЛАСТЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

Уран-Чечен фотографинин Москвада делегей делегалгези. М. Ганкин (ССРЭ): «Он беш чыл эрткенде Брестин мадырлары».

Хой чадалыг совет ракета шыгааган черинге барып дүшкөн

БЕРЛИН. (СЭТА). Чаа эд күчүлүг хой чадалыг ракетаны Оожум океанын төп кезезин районунга Совет Эвиелиндин чедикшигинин салын үндүргөнинин дугайында дындагылы ГДР-нин байысылалык парлапга сентябрь 15-те «жөсүк черлеринге парлап үндүргөн. Ракета 12 муң километр ажыг хемчээлди ужуп эрткен болгаш шыгааган черинден чангыс километр четес чыгалышкынын болуп суг кырынга барып дүшкөн дээрин солчурнар ойналап меделеп турар. Ол база

ракетаны башкаарынын системазынын чазыг жок ылаптынын керечинде-дир деп, парлапга чангыс өпсеткил-биле меделеп турар.

Ракета салын үндүргөн дугайында дындагылы солчурнар мындыг эгелерин ада-биле парлап үндүргөнер: «Хой чадалыг совет ракета шыгааган черинге барып дүшкөн!» («Юнге вельт»), «Хой чадалыг чаа совет ракетанын шегел көргөн» («Нейес Дейчланд»), «Совет ракета 12 муң ажыг километр ужуп эрткен» («Дер мөрген»).

„Дискаверера XXX-ни“ салып үндүргөнинге

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Ассошиейтэд Пресс агентилелдин корреспондентинин Лос-Анжелостан дындагылы өзүлөр алдыга, «Дискаверера XXX» дээр кылыма спутник Черин 33 катал долганган соонда Гавайск ортулуктарын чогулда Оожум океанын кырынга оң кабынара парашют-биле дүжүп бадып шөл чы-

дырды ону АКШ-тын шериг-агаар күштеринин самолөду сентябрь 14-те чедикшигини-биле туруп алган даш. «Дискаверера XXX» деп спутникти Ванленберг шериг-агаар базасында (Калифорния штат) сентябрь 12-де полар орбитаже (орукче) салып үндүргөн.

„БОГУН“ ТУВИНСКАЯ ПРАВДА

Кызылдын XVI партия конференциязын дугайында өткөттү солун парлап турар.

«Съезд муруну чарынын индир» деп инти ат-биле СЭКП-нин Программанын төвөвиленин дугайында чонун чагааларын парлап.

Областа тараа амаап алышкынын чоруп турарын дугайында материалдарын солун парлап турар. Оон ынай даштыкынын, чурт иштин болгаш область иштинин информацияларын солун база парлап.

Обласка АГААР-БОЙДУСТУН байдалы

Кызылдын агаар-бойдус шигичлөр станциязын медалын өзүлөр алдыга, бөгүн обласка бурутталып каап турар, чашкын шобулуг эвес хун болур. Хат өй-тавында, солчурларын чүк угланымшыкынын.

Агаарын температуразы: обласка — 13—18, а Кызылга — 16—18 градус чыгыт.

Редитор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИН 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Кобра» деп операция» 11:30 шакта; «Иван Рыбанов» 1.30, 3.10, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда; (биче залга): «Нобра» деп операция» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Ноган үнүштерин хайгылчызы» 11.15, 1.15 шактарда; «Хостуг салгы» (ынаг дегем өкраныг) 3.15, 5.15, 7.15 шактарда; «Балтинанын депутат» 9.15 шакта.

«НИСЕЙ»: «Тисса хемде» 2.30 шакта; «Варшаванын медеззи» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Төрөз хеминин эринде» 3.15, 5.15, 7.15 шактарда; «Кини эттинин чазалыр» (1-ги сезе) 9.15 шакта.

ОБЛАСТЫН КИНОЭКРАННАРЫНГА

деп кинолу буртвед.

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчуу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 24-63, редакторун оралакчынын 35-24, пропаганда килдизинин 23-54, харысалгалы секретарынын болгаш харысалгалы дежурнынын 23-35, көдө ажил-агый килдизинин 25-38, партийн амырлар болгаш култура амырлар килдизтеринин 37-13, иштин информация килдизинин 20-60, чагаа болгаш совет тургузат килдизтеринин 21-27, улугтур болгаш транспорт килдизинин 22-64, бухгалтериянын 31-76, корректорларын 21-47. Солун келбей барганда 32-75 телефонче долгаар.